

IVAN IVANČAN (1927-2006)

Ivan Ivančan rođen je 15. lipnja 1927. godine u Molvama. Umro je 3. kolovoza 2006. godine. Osnovnu školu završio je u Krapini. Gimnaziju i glazbenu školu pohađao je u Varaždinu i Zagrebu, gdje je 1945. maturirao na Prvoj muškoj realnoj gimnaziji. Iste se godine pridružio pjevačkom zboru OKUD "Joža Vlahović", a poslije i novoosnovanom plesnom amaterskom folklornom ansamblu "Joža Vlahović". S tim ansamblom je mnogo putovao i nastupao te sudjelovao i prisustvovao plodonosnom "Svjetskom festivalu omladine i studenata" 1947. u Pragu, koji postaje kamenom temeljcem "svega onoga što se kasnije dešavalo na sceni, u društvenom životu, u razvijanju smotri i festivala, u sve većem sudjelovanju seoskih i gradskih amatera na pozornicama u Hrvatskoj i izvan nje" (Ivančan, 2004:53). Članovi i vodstvo ansambla, čiji je Ivančan bio dugogodišnji voditelj i mentor, preimenovali su ga u "Zagrebački folklorni ansambl dr. Ivana Ivančana".

Na Tehničkom fakultetu u Zagrebu stekao je zvanje diplomiranog inženjera kemijske tehnologije, 1962. diplomirao je etnologiju i talijanski jezik, a 1965. obranio doktorsku disertaciju s temom Podrijetlo i veze Korčulanskih kumpanija, u kojoj kompleksno obrađuje kontekst i ulogu plesa u korčulanskim seoskim zajednicama.

Radio je kao preparator u Etnografskom muzeju, a na poziv tadašnjeg direktora Zorana Palčoka godine 1955. odlazi u Institut za narodnu umjetnost, današnji Institut za etnologiju i folkloristiku, koji će mu, u okviru istraživačkih projekata, omogućiti brojna sustavna terenska istraživanja i bilježenje plesova diljem Hrvatske. Iz toga proizlaze i njegovi najvredniji radovi. Osim hrvatskih, istraživao je i plesove gradišćanskih Hrvata u Austriji. Njegovim dolaskom u Institut etnokoreologija, razvijena iz etnomuzikologije jer su istraživači glazbe bili i prvi istraživači plesa, postaje samostalnim istraživačkim područjem. U Institutu je oblikovao kartoteku plesova prema imenu plesa i lokalitetu u kojem je zabilježen te ostavio bogatu bibliografiju i popis folklorne građe. Zemljopisna je područja, s obzirom na stil i strukturu plesova, podijelio na plesne zone koje se poklapaju s podjelom etnografskih zona Milovana Gavazzija. Osim seoskih folklornih plesova bilježi i gradske. Piše o problemima scenske primjene narodnih plesova, oblikuje osnovne zakone scene i principe scenskog koreografiranja, te daje upute za terenska istraživanja koja bi bila temeljem za stvaranje koreografija. Folklorne plesove na sceni doživljava kao sredstvo izražavanja kulturnog identiteta i pokretačku snagu mnogih turističkih akcija. Napisao je niz novinskih članaka i osvrta u dnevnom tisku o folklorističkim temama.

Uveo je labanotaciju (međunarodno priznato plesno pismo nazvano prema Rudolfu von Labanu), odnosno kinetografiju u hrvatsku etnokoreologiju i sve su njegove knjige njome popraćene. Plesove zapisuje i jednostavnijim Žgančevim plesnim pismom

te ih opisuje riječima. Znanstveno djelujući bilježi hrvatsku plesnu kulturu kroz stoljeća te raspravlja o dometima i interesima hrvatske etnokoreologije.

Studijska skupina za terminologiju folklornog plesa u okviru Komisije za folklorni ples (Folk dance Commission), kasnije Međunarodni savjet za folklornu glazbu (International Folk Music Council – IFCM), a zatim Studijska skupina za etnokoreologiju Međunarodnog savjeta za tradicijsku glazbu (ICTM), nastojala je stvoriti univerzalnu terminologiju i kreirati analitičke metode istraživanja plesa. U toj je raspravi etnokoreologa sudjelovao i Ivančan. Nakon objavljivanja sustava za analizu strukture i oblika plesa (Syllabus iz 1974.), Ivančan je na velikom broju primjera iz Slavonije i Baranje analizirao ples *drmeš*. Na temelju te analize predložio je pojam *taktmotiv* za najmanju jedinicu strukture plesa.

Osnovni je cilj Ivančanovih istraživanja zapisivanje i skupljanje plesova i plesnih običaja te bilježenje plesnih struktura. Nastoji rastumačiti rasprostiranje, razvitak i međusobne utjecaje plesa, oslanjajući se i na starije izvore i uzore europske etnokoreologije. Podatke prikuplja najčešće intervjuima, a osim plesova bilježi narodnu glazbu i pjesme, te narodne priče, poslovice, zagonetke, predaje i vjerovanja.

Bio je aktivan član, povremeno član vodstva i predsjednik Društva folklorista, s kojim je sudjelovao u raznim akcijama i na mnogim kongresima. Bio je i članom Hrvatskoga društva skladatelja, Društva baletnih umjetnika, te Hrvatskoga društva folklornih koreografa i voditelja.

U razdoblju od 1974.-1979. djelovao je kao umjetnički direktor hrvatskog profesionalnog folklornog ansambla "Lado". Na tome ga je mjestu danas naslijedio stariji sin, Ivan ml. Ivančan.

Sve njegove koreografije, njih stotinjak, plod su istraživačkog rada i doživljaja s terena. Radio je koreografije za hrvatske filmove, kazalište lutaka, revijske koreografije na zagrebačkoj televiziji, koreografiju za Mediteranske igre u Splitu, Univerzijadu u Zagrebu i mnoge druge. Bio je mentorom brojnim folklornim ansamblima koji izvode i imaju na repertoaru Ivančanove koreografije poput HKUD "Osijek 1862" (prije "Milica Križan") i KUD "Zagreb-Markovac".

Kao etnokoreolog i koreograf često se nalazio u raznim prosudbenim povjerenstvima lokalnih i regionalnih smotri folkloru u domovini i među Hrvatima diljem svijeta.

Neko je vrijeme djelovao kao savjetnik u Republičkom zavodu za prosvjetu i kulturu. Potom je bio direktor Arta, organizacije koja je, među ostalim, pripremala Međunarodnu smotru folkloru, čiji je Ivančan također bio dugogodišnji stručni i umjetnički voditelj. Bio je osnivač i voditelj zimske i ljetne škole folkloru, koju je najprije organizirao Kulturno prosvjetni Sabor Hrvatske, a poslije je, pod okriljem Hrvatske matice iseljenika, modificirana i preimenovana u Školu hrvatskog folkloru, koju danas vodi njegov mlađi sin Andrija.

Nakon odlaska u mirovinu više se posvetio pisanju knjiga o narodnim plesovima, sređivanju rukopisa s terena, usustavljanju vlastitih filmova koje je kao djelatnik Instituta snimio.

Izvanredan opus Ivana Ivančana, koji se sastoji od objavljenih knjiga (20), izvornih znanstvenih radova (29), stručnih radova (28) te prikaza knjiga (39) ujedno je i neizostavan i vrijedan doprinos hrvatskoj etnokoreologiji, a njegovih stotinjak koreografija i danas prisutnih u izvedbama plesnih skupina ogledalo su njegove vještine, spretnosti i znanja te vječno sjećanje.

Ivančanova ljubav prema plesu i poslu, posebno onom terenskom, pridonijela je uistinu vrijednoj ostavštini folklorne građe pohranjene u Institutu za etnologiju i folkloristiku. Svoj je poriv opisao riječima: "Ako osjećaš ljubav prema nekom poslu i ljudima, oni ti to uzvrate. Kada dođem na teren kod seljaka, i ukoliko oni vide da volim taj posao, ako cijeniš onoga koji zna i radi, ako on shvati da to radiš s ljubavlju, a ne iz nekog materijalnog probitka, rado će dati sve od sebe. To su osnovne stvari koje ne smiješ zaboraviti i moraš ih voljeti i čak – obožavati!... To je nešto najljepše što postoji. Ne postoji ništa ljepše od toga."

Ivana Katarinčić